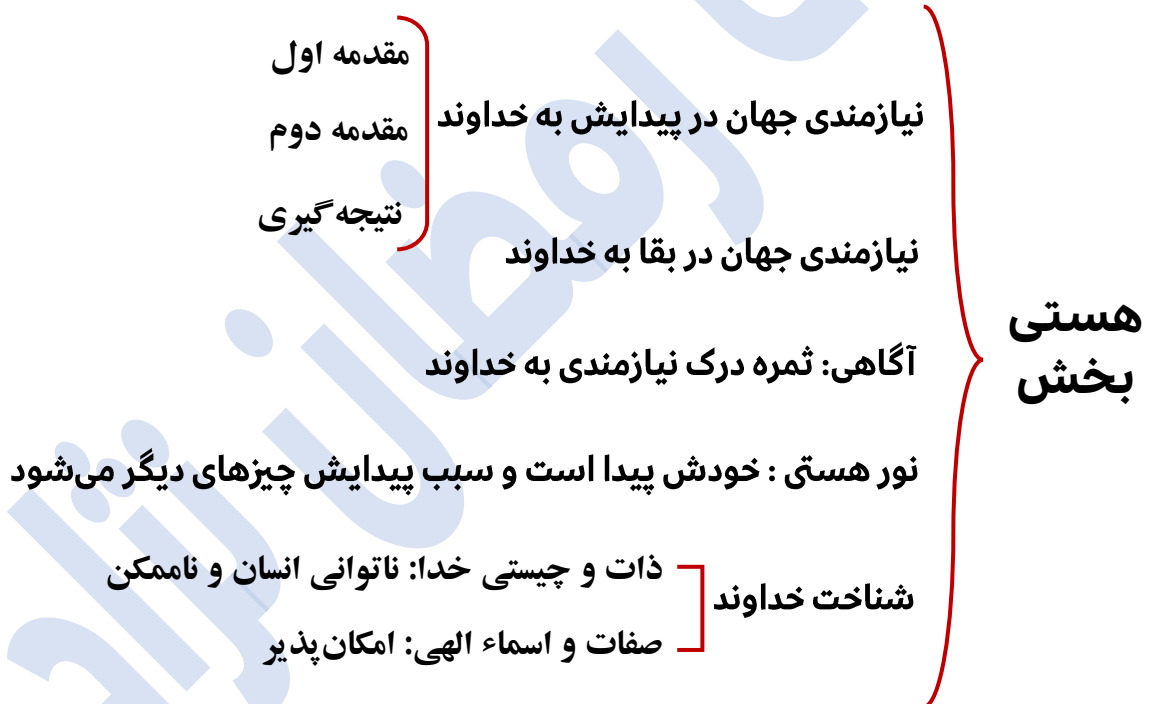

درس اول: هستی بخش

نگاه کلی

موضوع اصلی این درس، تبیین نیازمندی موجودات به خداوند در پیدایش و بقا، ثمره درک نیازمندی به خداوند بی نیاز، مفهوم نور بودن خدا در هستی، معرفت عمیق و ناتوانی انسان در شناخت چیستی و ذات خداوند است.

ساختار نموداری درس

۱- نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

❖ خدشناسی فطری (ابتدایی * اولیه)

الف) هر کدام از ما، براساس **فطرت** خویش، خدا را می‌یابیم (فطرت خدا آشنا درس ۲ دهم) و حضورش را درک می‌کنیم.

ب) در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم آن را **هدایت** و **پشتیبانی** می‌کند (توحید در ربوبیت / درس ۲ دوازدهم) و به موجودات مدد می‌رساند (ولایت معنوی / درس ۴ یازدهم).

❖ خدشناسی عقلی (معرفت عمیق)

❁ قرآن کریم ما را به **معرفت عمیق‌تر** درباره خداوند فرامی‌خواند و راه‌های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز **شناخت صفات و افعال او** به ما نشان می‌دهد. یکی از این راه‌ها، **تفکر درباره نیازمند بودن جهان**، در پیدایش خود، به آفریننده است.

مقدمه اول (پدیده بودن جهان و عدم اتکا به خود در پیدایش)

انسان و موجودات جهان **پدیده‌هایی** هستند که **وجودشان از خودشان نبوده و نیست**.

مقدمه دوم (احتیاج جهان به غیر برای پیدایش)

پدیده‌ها، که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به **پدیدآورنده‌ای** هستند که ۱- **خودش پدیده نباشد**، بلکه ۲- **وجودش از خودش باشد**.

❁ مثال: همانطور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد.

آیه مرتبط

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿۱﴾
﴿ يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿۲﴾

چون تواند که بود هستی‌بخش
ناید از وی صفت آب‌دهی

ذات نایافته از هستی، بخش
خشک ابری که بود زآب تهی

بیت شعر مرتبط:

✿ در آفرینش، یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که **خودش ذاتاً موجود باشد**. در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت؛ همواره بوده است و همواره خواهد بود.

نتیجه‌گیری

ما و همه پدیده‌های جهان، در **پدیدآمدن و هست شدن** خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد (هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ) و سرچشمه هستی (اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۲- نیازمندی جهان به خدا در بقا

✿ جهان **همواره** و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز **هیچگاه قطع یا کم نمی‌شود**؛ همه موجودات **وابسته به خدا** هستند و خداوند هر لحظه اراده کند، می‌تواند آن‌ها را از بین ببرد.

✿ مثال: **رابطه موجودات جهان با خالق مانند رابطه جریان برق با مولد است** (پس از قطع شدن برق «خداوند» لامپ‌های متصل به آن «موجودات» خاموش می‌شوند).

✿ مثال: **رابطه موجودات جهان با خالق مانند رابطه بتا با ساختمان نیست.**

✿ موجودات پس از پیدایش همچنان، مانند **لحظه نخست خلق شدن**، به خداوند نیازمند هستند (علت) ← از اینرو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند (معلول).

✿ نیاز مداوم موجودات به خداوند در همه شئون زندگی (پیدایش و بقا) سبب عرض نیاز به پیشگاه الهی و توحید عملی می‌شود (درس ۳ دوازدهم).

آیه مرتبط

﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

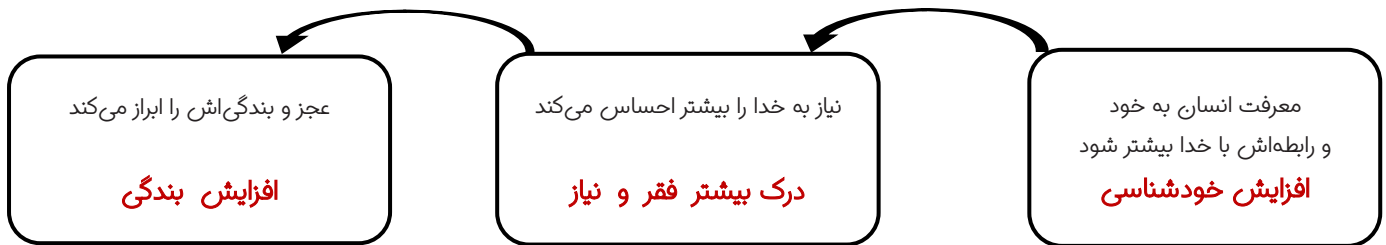
ما چو نایم و نوا در ما ز تست	ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
ما که باشیم ای تو ما را جان	جان تا که ما باشیم با تو در میان
ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما	تو وجود مطلق فانی‌نما
ما همه شیران ولی شیر علم	حمله‌مان از باد باشد دم‌بدم

بیت شعر مرتبط:

۳- آگاهی؛ سرچشمه بندگی

ناآگاه: نسبت به نیازهای دائمی انسان به خدا بی‌توجه اند.

انسان‌ها دو دسته‌اند } آگاه: دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند خدا می‌بینند.

پیامبر اکرم ﷺ: ﴿اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾ **حدیث مرتبط**

۴- خداوند؛ نور هستی

✽ قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه «نور» بیان می‌کند. خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است (علت) ← به همین جهت، هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیهای از آیات الهی محسوب می‌شود.

✽ در واقع، هر موجودی در حد خودش تجلی‌بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است. از همین رو آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و **علم و قدرت او را می‌بینند** (توحید در ربوبیت / درس ۲ دینی دوازدهم).

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ **آیه مرتبط**

امام علی علیه السلام: ﴿مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَ مَعَهُ﴾ **حدیث مرتبط**

دلی‌گز معرفت نور و صفا دید **بیت شعر مرتبط:** ز هر چیزی که دید اول خدا دید

به صحرا بنگرم صحرا ته بینم **بیت شعر مرتبط:** به دریا بنگرم دریا ته بینم

به هر جا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم

معرفت عمیق و والا

✽ اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، **معرفتی عمیق و والا**ست که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما **هدفی قابل دسترس** است، به خصوص برای **جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند**.

✽ شروط دستیابی به معرفت **قدم پیش گذاشتن**

حرکت با عزم و تصمیم قوی (اولین گام برای ثبات قدم در مسیر بندگی / درس ۸ دهم)

✽ ثمرات دستیابی به معرفت **چشیدن لذت معرفت در زندگی**

کمک خداوند به بندگان (مشمول سنت توفیق الهی شدن / درس ۶ دوازدهم)

۵- ناتوانی در شناخت ذات و چیستی خداوند

موضوعاتی که می‌خواهیم در مورد آنها شناخت کسب کنیم؛ دو دسته اند:
دسته اول: محدود = موضوعاتی که در محدوده شناخت ما قرار می‌گیرند، مانند گیاهان، حیوانات، ستارگان و کهکشانها

دسته دوم: نامحدود = موضوعاتی که ذهن ما گنجایش درک آنها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. در واقع، ما به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم.

ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند.
خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ که
می‌توانیم صفات و اسماء او را بشناسیم.
نمی‌توانیم ذات و چیستی او را بشناسیم.

حدیث مرتبط پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ

صفات خداوند	هستی خداوند	ذات خداوند	
ممکن	ممکن	ناممکن	شناخت
توصیه شده	توصیه شده	نهی شده	تفکر (درا)